Сергєєва Д. Б.,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
доцент кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Старенький О. С.,
кандидат юридичних наук,
старший юрист
ТОВ «Торговий «Агрохімхолдинг»

СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ ЯК ЗАСОБИ ОТРИМАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

У статті на підставі проведеного аналізу наукових джерел, положень кримінального процесуального законодавства України визначено поняття слідчих (розшукових) дій як засобів отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх.

Ключові слова: *слідчі (розшукові) дії, отримання доказів, доказ, неповнолітні, доказування.*

В статье на основании проведенного анализа научных источников, положений уголовного процессуального законодательства Украины определено понятие следственных (розыскных) действий как средств получения доказательств по уголовным производствах в отношении несовершеннолетних.

Ключевые слова: *следственные (розыскные) действия, получение доказательств, доказательство, несовершеннолетние, доказывание.*

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) [1] концептуально змінив та удосконалив, у порівнянні з КПК України 1960 р. [2], процесуальний порядок провадження слідчих (розшукових) дій як основних засобів отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх, закріпивши часові межі проведення допиту неповнолітніх

(ч. 2 ст. 226 КПК України); розширивши особливості участі законного представника, педагога, психолога або лікаря у слідчих (розшукових) діях за участю неповнолітніх (ст.ст. 227, 488, 491 КПК України); деталізувавши перелік обставин, що підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх (ст.ст. 485, 487 КПК України) на підставі отриманих доказів у результаті проведення слідчих (розшукових) дій тощо. Виходячи з результатів аналізу відповідних положень чинного КПК України та практики їх застосування у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх можемо зробити висновок про їх недосконаліть. Зазначене призводить до виникнення низка проблемних питань у практичній діяльності слідчих, прокурорів, захисників щодо отриманням доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх, наявність яких негативно позначається як на ефективності здійснення сторонами кримінального провадження доказування у кримінальних провадженнях цієї категорії, так і забезпеченні належного захисту прав, свобод і законних інтересів неповнолітніх підозрюваних у досудовому розслідуванні.

Одним із таких положень чинного КПК України є частина перша ст. 223 КПК України, яка закріплює легальне визначення слідчих (розшукових) дій, зокрема – це дії, спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Варто зазначити, що окремі практичні працівники також вважають, що законодавче визнання слідчих (розшукових) дій є недосконалим і таким, що не повною мірою відповідає сутності слідчих (розшукових) дій як засобам отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. Таку думку висловили 64% опитаних слідчих, 54% прокурорів і 42% адвокатів.

У науковій літературі окремі аспекти інституту слідчих (розшукових) дій досліджували Ю. П. Аленін, І. Е. Биховський, В. І. Галаган, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, В. А. Журавель, В. С. Зеленецький, О. В. Капліна, В. С. Кузьмічов, О. М. Ларін, Л. М. Лобойко, І. М. Лузгін, Є. Д. Лук'янчиков, О. Р. Михайленко, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, М. А. Погорецький, С. М. Стахівський, М. С. Строгович, Л. Д. Удалова, В. І. Фаринник, Ю. М. Чорноус, С. А. Шейфер, В. Ю. Шепітько, В. П. Шибіко, М. Є. Шумило та інші фахівці. Водночас серед науковців немає єдиного підходу щодо визначення дефініції слідчих (розшукових) дій, а саме ж поняття слідчих (розшукових) дій як засобів отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх взагалі є недослідженим.

Отже, метою статті є надання авторського визначення поняття слідчих (розшукових) дій як засобів отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх.

Зауважимо, що відповідно до кримінального процесуального законодавства, що діяло до набрання чинності КПК України 2012 року, визначена законом сукупність засобів отримання інформації про злочин мала назву «слідчі дії». Без роз'яснення його значення й сутності, цей термін використовувався у низці статей КПК України в редакції 1960 р., зокрема, ст. 114, що регламентувала повноваження слідчого, ст. 128–1 «Участь спеціаліста при проведенні слідчих дій» та ін. Проте, ані у ст. 66 КПК України 1960 р., яка регламентувала способи збирання та подання доказів, ані в інших статтях Кодексу поняття слідчих дій не наводилося. Отже, кримінально-процесуальне законодавство в редакції 1960 р. не містило визначення поняття «слідчих дій», роз'яснення їх сутності та переліку.

Аналіз наукової літератури з цього питання дозволяє дійти висновку, що до визначення поняття слідчих дій склалося два основні підходи. Перший характеризується широким розумінням цього поняття. Прибічники такого підходу вважають, що слідчими є будь-які процесуальні дії слідчого [3, с. 58]. Прихильником такої точки

зору був О. М. Ларін, який навіть прийняття слідчим у межах порушеної кримінальної справи заяви про злочин (явки з повинною) вважав слідчою дією [4, с. 59], а саму слідчу дію визначав як «спосіб здійснення норм кримінально-процесуального законодавства» [5, с. 70].

З урахуванням кримінально-процесуальних завдань, що виконуються шляхом їх провадження, прихильники широкого підходу до розуміння слідчих дій класифікують їх на такі, що: 1) визначають виникнення та направлення кримінальної справи (винесення постанов про порушення кримінальної справи, про передачу справи за підслідністю, про виділення, об'єднання чи припинення справи, про направлення справи до суду з обвинувальним висновком чи з метою припинення примусових заходів медичного характеру тощо); 2) встановлюють процесуальне положення учасників розслідування (про притягнення особи як обвинуваченого, про визнання потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, вирішення заяв і клопотань про відводи); 3) спрямовані на збирання та перевірку доказів (допити, огляди, обшуки, виїмки тощо); 4) є запобіжними заходами та іншими заходами процесуального примусу; 5) становлять гарантії прав осіб, що беруть участь у процесі (роз'яснення суб'єктам процесу їхніх прав, обов'язків, заходи піклування про дітей та охорони майна ув'язненого, пред'явлення обвинувачення, ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи тощо); 6) спрямовані на усунення причин та умов, що сприяють вчиненню злочину [5, с. 147–148].

Проте, з вищенаведеним підходом не можна цілком погодитися, адже всі слідчі дії є процесуальними, однак не всі процесуальні дії є слідчими, оскільки не всі вони безпосередньо спрямовані на отримання та перевірку доказової інформації. Наприклад, обрання запобіжного заходу, накладення арешту на майно та низка інших дій слідчого при всій їх безсумнівній важливості й складності виконання переслідують інші цілі, ніж доказування [6, с. 18]. Процесуальні дії співвідносяться зі слідчими діями як ціле і частина. Процесуальні дії охоплюють усі передбачені кримінально-процесуальним законодавством заходи, проте відрізняються від слідчих метою, колом уповноважених суб'єктів, порядком проведення, результатами тощо [7, с. 49].

Віднесення до слідчих дій будь-яких процесуальних дій слідчого зумовлене тим, що в основу цього підходу покладено приналежність дій до суб'єкта їх виконання – слідчого. Зважаючи на викладене, ми підтримуємо позицію М. А. Погорецького, який слушно зазначає, що такий підхід є необґрунтованим і таким, що не відображає сутності цих дій та дає підстави ці ж самі дії вважати прокурорськими, судовими чи такими, що здійснюються органами дізнання [8, с. 178].

Через вищезазначене, вважаємо необґрунтованою точку зору тих науковців, які, даючи наукове тлумачення поняття слідчих (розшукових) дій, дотримуються суб'єктного підходу. Ними, зокрема, зазначається, що «редакцією норм чинного КПК України по суті знівельовано поняття «слідча дія», оскільки провадження слідчих дій перестає бути виключною компетенцією (прерогативою) слідчого. Так, пункт 4 частини другої ст. 36 надає право прокурору особисто проводити слідчі (розшукові) дії; у частині другій ст. 41 зазначено, що під час виконання доручень з проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого; частина друга ст. 243 дозволяє стороні захисту самостійно залучати експерта на договірних умовах для проведення експертизи. За таких обставин, говорячи про засоби доказування, доцільніше вживати терміни «процесуальні дії на досудовому розслідуванні» та «процесуальні дії на судовому провадженні» [9, с. 23; 10, с. 294]. У цьому контексті викликає заперечен-

ня також позиція В. І. Фаринника, який стверджує, що ініціатором проведення майже у всіх випадках виступає слідчий, тому й не дивно, що вони називаються слідчими. Однак слідчий має право шляхом надання доручення співробітникові оперативного підрозділу, зобов'язати його брати активну участь у процесі досудового розслідування. Кримінальним процесуальним кодексом, а саме ст. 41, передбачено можливість співробітника оперативного підрозділу користуватися повноваженнями слідчого. У зв'язку з цим, у назві, поряд із слідчими, з'являється доповнення у вигляді розшукових дій» [11, с. 4]. З огляду на вищезазначене постає закономірне питання термінологічного позначення цих слідчих (розшукових) дій, проведених прокурором, керівником органу досудового розслідування, під час судового розгляду або ж за ініціативою сторони захисту, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження.

Очевидним є те, що більш раціональним є другий підхід, заснований на вузькому розумінні терміна «слідчі дії», що пов'язаний із термінами «слід», «йти по сліду», «розслідування» тощо, відповідно до якого слідчі дії визначаються як самостійний елемент регламентованої кримінально-процесуальним законом діяльності слідчого із отримання, дослідження й оцінки доказів [12, с. 234].

Водночас єдиної усталеної точки зору щодо визначення поняття слідчих (розшукових) дій серед послідовників цього підходу немає [13, с. 108; 14, с. 108; 15, с. 367; 16, с. 6–7; 17, с. 130; 18, с. 275; 19, с. 18, 56; 20, с. 9; 7, с. 219–239; 8, с. 179; 21, с. 10; 22, с. 550; 23, с. 482; 24, с. 469; 25, с. 223; 26, с. 213 та ін.]. Так, зокрема науковці слідчу дію визначають як захід [22, с. 550; 23, с. 482], систему прийомів та операцій [15, с. 367], комплекс пізнавальних і посвідчувальних операцій [15, с. 367; 24, с. 469], сукупність пошукових, пізнавальних і засвідчуючих операцій [25, с. 223], заходи, що складаються з сукупності пошукових, пізнавальних і засвідчуваних прийомів [18, с. 275], дії пізнавального характеру [19, с. 18; 21, с. 10; 26, с. 213], систему кримінальних процесуальних правил і умов [23, с. 482], вид пізнавальної діяльності слідчого [16, с. 6–7], дію або вид діяльності [13, с. 108; 14, с. 108] тощо.

Окрім того, вчені по-різному визначають мету провадження слідчих дій, зазначаючи, що вона полягає у: збиранні й перевірці доказів [18, с. 275]; виявленні й закріпленні доказів [13, с. 108; 14, с. 108]; пошуку, виявленні, отриманні, закріпленні, дослідженні фактичних даних (інформації) певного виду [15, с. 367]; відшуканні, сприйнятті й закріпленні доказової інформації [19, с. 14, 38; 20, с. 8; 27, с. 234; 28, с. 210;]; виявленні, вилученні, дослідженні й фіксації доказів [16, с. 6–7]; збиранні, дослідженні, оцінці та використанні доказів [7, с. 215; 23, с. 482] тощо.

На нашу думку, для правильного визначення поняття слідчих (розшукових) дій як засобів отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх потрібно виходити з того, що поняття як форма мислення є таким способом відображення дійсності, коли предмет розкривається через сукупність його сутнісних ознак [29, с. 136]. Таким чином, необхідно визначити сутнісні ознаки слідчих (розшукових) дій як засобів отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх, якими, наш погляд, є такі:

а) вони є заходами, тобто діями або засобами для досягнення чогось, що мають активний діяльнісний характер. Так, спостерігаючи сліди події кримінального правопорушення, суб'єкт проведення слідчої (розшукової) дії активно впливає на них шляхом вимірювання, порівняння, моделювання, опитування, описування тощо, тобто застосовує методи пізнання, що широко використовуються в практичній діяльності, спрямованій на вивчення фактів минулого;

б) передбачені та регламентовані нормами КПК України. Слідчі (розшукові) дії – це система недовільних дій суб'єк-

та доказування, спрямованих на отримання доказів або їх перевірку, а система правовідносин між суб'єктом доказування та іншими учасниками кримінального процесу. Суб'єкти доказування, проводячи, ініціюючи чи беручи участь у певній слідчій (розшуковій) дії, реалізують свої права або виконують обов'язки, передбачені КПК України. Так, наприклад, у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх слідчий, прокурор повинні проводити допит неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого лише у присутності захисника, а захисник має право вимагати від слідчого чи прокурора виконання відповідного обов'язку (ст. 490 КПК України); якщо неповнолітній не досяг шістнадцятирічного віку або якщо неповнолітнього визнано розумово відсталим, на його допиті за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду або за клопотанням захисника забезпечується участь законного представника, педагога чи психолога, а у разі необхідності – лікаря (ч. 1 ст. 491 КПК України); допит малолітньої або неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день (ч. 2 ст. 226 КПК України).

Тобто, положення КПК України, що регламентують проведення слідчих (розшукових) дій, являють собою передбачену законом систему правил поведінки (поводження) суб'єкта їх проведення та інших учасників кримінального процесу, яка підпорядковує дії суб'єкта доказування меті й завданням кримінального процесу з тим, щоб застосувати ефективні, проте й демократичні, гуманні засоби отримання доказів;

в) є частиною процесуальних дій, що мають пошуково-пізнавальний та посвідчувальний характер. З метою отримання та перевірки доказів спостереження опитування та інші методи пізнання події злочину застосовуються лише у формі, наперед встановленій кримінальним процесуальним законом, у тому числі, під час проведення слідчих (розшукових) дій. Це надає слідчим (розшуковим) діям пошуково-пізнавального та посвідчувального характеру, оскільки саме завдяки застосуванню цих методів суб'єкт доказування виявляє та фіксує інформацію про подію злочину, що міститься в слідах;

г) можуть здійснюватися лише уповноваженими суб'єктами. Відповідно до КПК України слідчі (розшукові) дії проводяться слідчим (п. 2 ч. 1 ст. 40 КПК України), прокурором (п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України), а також керівником органу досудового розслідування (п. 6 ч. 2 ст. 39 КПК України) та співробітником оперативного підрозділу (ч. 1 ст. 41 КПК України), які користуються при цьому повноваженнями слідчого.

Однією з умов отримання допустимих доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх є проведення цих дій спеціально уповноваженим слідчим. Такий висновок випливає з частини другої ст. 484 КПК України, зокрема кримінальне провадження щодо неповнолітньої особи, в тому числі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо декількох осіб, хоча б одна з яких є неповнолітньою, здійснюється слідчим, який спеціально уповноважений керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх. Спільним Наказом МВС та ГПУ «Щодо вдосконалення взаємодії з питань додержання прав та інтересів неповнолітніх у кримінальному провадженні» від 09 серпня 2013 р. № 79/867 передбачено, що кримінальне провадження щодо неповнолітніх здійснюється спеціально уповноваженим слідчим зі стажем слідчої роботи не менше трьох років.

Слід звернути увагу на те, що чинний КПК України не закріплює відповідних вимог щодо спеціалізації прокурорів як процесуальних керівників у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. Проте, п. 8.1 Наказу ГПУ «Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей» від 06 грудня 2014 р. № 16 гн передбаче-

но, що процесуальне керівництво досудовим розслідуванням у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх доручати прокурорам, на яких покладено обов'язок захисту прав і свобод дітей: 1) у кримінальних провадженнях щодо неповнолітньої особи, в тому числі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо декількох осіб, хоча б одна з яких є неповнолітньою, – упродовж доби з моменту визначення слідчого (групи слідчих), який спеціально уповноважений керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх; 2) у кримінальних провадженнях стосовно осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності, – з моменту встановлення особи [30]. Враховуючи те, що засада законності вимагає, щоб закони та інші нормативно-правові акти України, положення яких стосуються кримінального провадження, відповідали КПК України (ч. 3 ст. 9 КПК України), перше речення частини другої ст. 484 КПК України потрібно викласти у такій редакції: «Кримінальне провадження щодо неповнолітньої особи, в тому числі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо декількох осіб, хоча б одна з яких є неповнолітньою, здійснюється слідчим, який спеціально уповноважений керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх, і прокурором, який спеціально уповноважений на здійснення процесуального керівництва у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх»;

г) їх хід і результати фіксуються у відповідних процесуальних документах. Хід та результати проведення слідчих (розшукових) дій можуть фіксуватися у протоколах, а також на технічних носіях інформації (п. 1, 2 ч. 1 ст. 103 КПК України). Протокол слідчих (розшукових) дій є формою фіксації фактичних даних, що можуть бути змістом доказу у кримінальному провадженні. Протоколи слідчих (розшукових) дій та додатки до них, а також носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано хід та результати слідчих (розшукових) дій, належать до документів, що можуть мати значення джерел доказів у кримінальному процесі. Фактичні дані, зафіксовані у протоколах слідчих (розшукових) дій та додатках до них, є, відповідно, змістом доказу у кримінальному процесі;

д) вони забезпечуються силою процесуального примусу. Так, відповідно до ст. 491 КПК України, якщо неповнолітній не досяг шістнадцятирічного віку або якщо неповнолітнього визнано розумово відсталим, на його допиті за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду або за клопотанням захисника забезпечується участь законного представника, педагога чи психолога, а у разі необхідності – лікаря. До початку допиту законному представнику, педагогу, психологу або лікарю роз'яснюється їхнє право ставити запитання неповнолітньому підозрюваному чи обвинуваченому. Слідчий, прокурор вправі відвести поставлене запитання, але відведене запитання повинно бути занесено до протоколу;

е) проводяться з метою виявлення й закріплення фактичних даних і відомостей про їх джерела для отримання доказів у кримінальному провадженні або перевірки цих доказів, на підставі яких можливо буде встановити: 1) повні й всебічні відомості про особу неповнолітнього: його вік (число, місяць, рік народження), стан здоров'я та рівень розвитку, інші соціально-психологічні риси особи, які необхідно враховувати при індивідуалізації відповідальності чи обранні заходу виховного характеру. За наявності даних про розумову відсталість неповнолітнього, не пов'язану з психічною хворобою, повинно бути також з'ясовано, чи міг він повністю усвідомлювати значення своїх дій і в якій мірі міг керувати ними; 2) ставлення неповнолітнього до вчиненого ним діяння; 3) умови життя та виховання неповнолітнього (склад сім'ї неповнолітнього, обстановку в ній, взаємини між дорослими членами сім'ї

та дорослими і дітьми, ставлення батьків до виховання неповнолітнього, форми контролю за його поведінкою, морально-побутові умови сім'ї; обстановку в школі чи іншому навчальному закладі або на виробництві, де навчається або працює неповнолітній, його ставлення до навчання чи роботи, взаємини з вихователями, учителями, однолітками, характер і ефективність виховних заходів, які раніше застосовувалися до нього; зв'язки і поведінку неповнолітнього поза домом, навчальним закладом та роботою); 4) наявність дорослих підбурювачів та інших співучасників кримінального правопорушення.

На підставі викладеного, вважаємо обґрунтованою точку зору М. А. Погорецького, який розглядає слідчі дії як заходи, що складаються з сукупності пошуково-пізнавальних та посвідчувальних прийомів, проводяться уповноваженими кримінальним процесуальним законом суб'єктом у визначеному для кожного з них порядку з метою виявлення й закріплення фактичних даних і відомостей про їх джерела для отримання доказів у кримінальному провадженні та їх перевірки [8, с. 393].

Водночас щодо слідчих (розшукових) дій це визначення потребує певних уточнень. Так, слідчі (розшукові) дії, на наш погляд, не є лише заходами, що складаються з сукупності пошуково-пізнавальних і посвідчувальних прийомів. Слідчі (розшукові) дії є також і розшуковим заходом, на що прямо вказується в низці норм КПК України (ст.ст. 223, 227, 236 та ін.). Пошук і розшук не є синонімами. Пошук полягає у шуканні чого-небудь за певними властивостями [31, с. 1099], розшук полягає у виявленні чи знаходженні чогось уже відомого [31, с. 1273]. Розшукова спрямованість слідчих (розшукових) дій проявляється під час встановлення місцезнаходження відомих осіб, у тому числі неповнолітніх підозрюваних, оголошених у розшук, і різних об'єктів, предметів, місцезнаходження яких невідоме, а також під час встановлення невідомих неповнолітніх осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, невідомих потерпілих, свідків, місцезнаходження викраденого майна, отримання іншої інформації, яка невідома, проте має значення для кримінального провадження. У цьому контексті варто погодитися з В. І. Галаганом, який до слідчих дій, що мають розшуковий характер, відносить: допит, обшук, огляд, при проведенні яких зусилля слідчого спрямовані на встановлення тих обставин (пошук особи, яка вчинила злочин, його матеріальних слідів), які у ході подальшого розслідування дозволяють приймати правильні процесуальні й тактичні рішення [32, с. 34].

З огляду на викладене вище вважаємо дискусійною точку зору тих дослідників, які переконані, що застосування словосполучення «слідчі (розшукові) дії» є доволі дискусійним, оскільки слідчі дії та розшукові заходи за своїм змістом, характером, метою й завданнями є різними процесуальними засобами, а тому ототожнювати їх, ставити між ними знак рівності некоректно, навіть якщо вони отримали однакове значення у формуванні доказової бази [9, с. 23; 10, с. 293–294].

Таким чином, можемо зробити висновок, що слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх – це заходи, що складаються з сукупності пошуково-пізнавальних, розшукових та посвідчувальних прийомів, проводяться спеціально уповноваженим кримінальним процесуальним законом суб'єктом у визначеному для кожного з них порядку з метою виявлення й закріплення фактичних даних і відомостей про їх джерела для отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх.

Слід зауважити, що слідчі (розшукові) дії виокремлюються із числа інших процесуальних дій саме властивим їм пізнавальним характером і пошуково-розшуковою спрямованістю, сутність яких полягає у намаганні процесуальної особи виявити (знайти, розшукати) й належним чином зафіксувати у відповід-

них процесуальних джерелах фактичні дані, що мають значення для кримінального провадження, у тому числі й щодо неповнолітніх. Саме цей аспект вищевказаної діяльності підсилив, на наш погляд, законодавець, уводячи до чинного КПК України дещо змінений термін для позначення цих дій – «слідчі (розшукові) дії». Разом з тим не менш важливою метою слідчих (розшукових) дій є перевірка раніше отриманих у кримінальному провадженні доказів. Усі інші дії слідчого, передбачені КПК України, що прямо не пов'язані з отриманням і перевіркою доказів, прийнято позначати терміном «процесуальні» дії слідчого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон від 28 груд. 1960 р. // Відомості Верховної Ради. – 1961. – № 2. – Ст. 15.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9–10. – Ст. 474.
3. *Лузгин И. М.* Расследование как процесс познания: учеб. пособ. / И. М. Лузгин. – М.: Высш. шк. МВД СССР, 1969. – 178 с.
4. *Ларин А. М.* Работа следователя с доказательствами / А. М. Ларин. – М., 1966. – 156 с.
5. *Ларин А. М.* Расследование по уголовному делу. Планирование и организация / А. М. Ларин. – М.: Юрид. лит., 1970. – 224 с.
6. *Баев О. Я.* Тактика уголовного преследования и профессиональной защиты от него. Следственная тактика: науч. – практ. пособ. / О. Я. Баев. – М., 2003. – 430 с.
7. *Чорноус Ю. М.* Слідча діяльність: характеристика та напрями вдосконалення: монографія / В. С. Кузьмічов, Ю. М. Чорноус. – К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2005. – 448 с.
8. *Погорецький М. А.* Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія / М. А. Погорецький. – Х.: Арсіс, ЛТД, 2007. – 576 с.
9. *Журавель В. А.* Слідчі (розшукові) дії як засоби формування доказів за чинним Кримінальним процесуальним кодексом України / В. А. Журавель // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2013. – Вип. 13. – С. 22–30.
10. *Журавель В. А.* Вибрані твори / В. А. Журавель. – Х.: Вид. агенція «Апостіль», 2016. – 704 с.
11. *Фаринник В. І.* Розвиток правового регулювання збирання доказів за новим Кримінальним процесуальним кодексом України / В. І. Фаринник // Митна справа. – 2012. – № 4 (82). – Ч. 2. – С. 3–8.
12. *Белкин Р. С.* Курс криминалистики: Частные криминалистические теории: [в 3-х т.] / Р. С. Белкин. – М.: Юристъ, 1997. – Т. 2. – 464 с.
13. *Жогин Н. В.* Предварительное следствие в советском уголовном процессе / Н. В. Жогин, Ф. Н. Фаткуллин. – М.: «Юрид. лит.», 1965. – 367 с.
14. *Быховский И. Е.* Развитие процессуальной регламентации предварительного расследования / И. Е. Быховский // Советское государство и право. – 1972. – № 4. – С. 107–110.
15. Теория доказательств в советском уголовном процессе / Р. С. Белкин, А. И. Винберг, В. Я. Дорохов и др.; [редкол.: Н. В. Жогин (отв. ред.), Г. М. Миньковский, А. Р. Ратинов и др.]. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М.: Юрид. лит., 1973. – 736 с.
16. *Быховский И. Е.* Процессуальные и тактические вопросы системы следственных действий: автореф. дисс. … доктора юрид. наук: спец. 12.00.09 / И. Е. Быховский. – М., 1976. – 32 с.
17. *Горбачов О. В.* Слідчі дії: термінологія, поняття, види / О. В. Горбачов // Вісник Академії правових наук України. – 1997. – № 2. – С. 125–130.
18. *Громов Н. И.* Уголовный процесс России: учеб. пособие / Н. И. Громов. – М., 1998. – 552 с.
19. *Шейфер С. А.* Следственные действия. Система и процессуальная форма / С. А. Шейфер. – М., 2001. – 208 с.
20. *Аленин Ю. П.* Процессуальные особенности производства следственных действий: монография / Ю. П. Аленин. – Кировоград, 2002. – 264 с.
21. *Полуянова Е. В.* Следственные действия в уголовном процессе Российской Федерации: понятие, классификация и порядок производства: автореф. дисс. … канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / Е. В. Полуянова. – Владимир, 2007. – 25 с.
22. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: [у 2 т.] / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.; [за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова]. – Х.: Право, 2012. – Т. 1. – 768 с.

23. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1224 с.

24. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / Відп. ред.: С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. – Х.: Одісей, 2013. – 1104 с.

25. Кримінальний процес: підручник / ред.: В. В. Коваленко, Л. Д. Удалова, Д. П. Письменний. – К.: ЦУЛ, 2013. – 544 с.

26. *Лобойко Л. М.* Кримінальний процес: підручн. / Л. М. Лобойко. – К.: Істина, 2014. – 432 с.

27. *Михеєнко М. М.* Кримінальний процес України / М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, В. П. Шибіко. – К.: Либідь, 1999. – 536 с.

28. Кримінальний процес України: підруч. для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / Ю. М. Грошевий, Т. М. Мірошниченко, Ю. В. Хоматов та ін.; за ред. Ю. М. Грошевого та В. М. Хотенця. – Харків: Право, 2000. – 496 с.

29. *Конверський А. Є.* Логіка: підручник для студентів юридичних факультетів / А. Є. Конверський. – [4-е вид., перероб. та доп.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 336 с.

30. Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей [Електронний ресурс]: Наказ Генерального прокурора України від 06 груд. 2014 р. № 16 гн. – Режим доступу:

31. http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.

32. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. – 1736.

33. *Галаган В. І.* Використання у доказуванні результатів негласних слідчих (розшукових) дій / В. І. Галаган // Становлення системи негласного розслідування у кримінально-процесуальному законодавстві України: матеріали круглого столу / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. акад. внутр. справ, каф. кримін. процесу, каф. оператив. – розшук. діяльн. «Становлення системи негласного розслідування у кримінально-процесуальному законодавстві України», круглий стіл (м. Київ, 7 жовт. 2011 р.). – 2011. – С. 33–36.

Sergeeva D., Starenkyi O. Investigative (search) actions as a means of obtaining evidence in criminal proceedings for juveniles: to defining the concept

The article is based on the analysis of the scientific sources, the Criminal procedural legislation of Ukraine. It defines the concept of investigative (search) action as a means of obtaining evidence in criminal proceedings against minors.

It is noted that under the Criminal procedure law had come in force witch was using before the Criminal procedure law of Ukraine 2012 came in force, the law defined a set of tools to obtain information about the crime witch was called «investigative actions». Without explaining its meaning and essence, the term is used in several articles of the Criminal procedure law of Ukraine 1960, particularly Art. 114, that regulate the powers of the investigator, p. 128–1 «Participation of the Specialist during the investigation» and others. However, neither art. 66 of the Criminal procedure law of Ukraine 1960, which regulate the methods of collection and presentation of evidence nor other Articles of the criminal procedure law do not contain the notions about investigation. Therefore, the criminal procedure law did not contain a definition of «investigation», additionally except explaining its nature and list.

Attention is focused on the fact that the current Criminal procedure law of Ukraine establishes in Part. 1 Art. 223 of the Criminal procedure law of Ukraine legal definition of investigative (search) action – action for obtaining (collecting) evidence or verification of received evidence in the criminal proceedings, at the same time it is imperfect and it does not meet the needs of legal practice, including during the pre-trial investigation of criminal proceedings against minors.

Having considered all above mentioned, the investigative (search) action, as a tool of the obtaining evidence in criminal proceedings against minors – is the measures witch are consisted of a set of search and cognitive and identity techniques, witch are conducted by person whom is special authorized by criminal procedure law in a order for each this kind of subjects to identify and consolidate the evidence and information about their sources for obtaining evidence in criminal proceedings against minors.

Keywords: *investigative (search) action, obtaining evidence, evidence, minors, proving.*

Стаття надійшла до редакції журналу 13.02.2017 р.